

ปีที่ ๓

ฉบับที่ ๓

วารสาร ภาษา และ วรรณคดีไทย

ISSN 0857-037 X

การใช้ราชาศัพท์
จริง-ทำนองจริง-ร
คำบ่นภาษาเปอร์เซียในภาษาไทย
สังเกตภาษา
กนิษฐ-กนิษฐ
สุนทรภู่กับสันติภาพ
ควายกับเสือ : นิทานในสังคมเกษตรกรรม

การศึกษาภาษาถิ่นย่อยของจังหวัดระยอง
การศึกษาเชิงวิเคราะห์ลีลาบทเพลงกลอน
กลอนคำไวพจน์
คำไทย-คำเขมร
แนะนำครูภาษาไทย
บรรณนิทัศน์
จดหมายเหตุบรรณาธิการ

จริง-ทำไมจึงมี-ร^{*}

บรรจบ พันธุเมธา^{*}

มีผู้ถามปัญหาว่า ทำไมจึงต้องเขียน ร ไว้ในคำว่า จริง ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยได้ออกเสียงเลย

ถ้าผู้ถามต้องการให้ดิฉันตอบ ดิฉันก็ คงตอบได้ว่า ไม่ทราบ เพราะเท่าที่จำความได้ ก็จำได้ว่าพอเริ่มอ่านออกเขียนได้ ครูก็สอนให้ เขียนอย่างนี้เรื่อยมา ครูไม่เคยบอกเลยว่าทำไมจึงต้องรักษา ร ไว้ด้วย และเราเองก็ไม่เคยถามครู ทั้งเชื่อว่าครูของครูก็ไม่เคยบอกครูมาก่อน จึงเป็นอันไม่รู้เหตุผลจนแล้วจนรอด แต่ถ้าบังเอิญมีใครติดตามกันมาเสียแต่เมื่อก่อน ๆ นั้น ดิฉันคิดว่ามันก็น่าจะมีเหตุผลอยู่บ้าง ไม่เช่นนั้นท่านจะสั่งให้รักษาไว้อย่างเคร่งครัดทำไม และในเมื่อเราพากันคิดว่า ร ในคำว่า จริง ไม่ออกเสียงมาช้านานแล้ว บัดนี้มาลองคิดกันดูเล่นเป็นไรว่า ร อาจจะเคยมีเสียงปรากฏอยู่ในคำว่า จริง นั้น แล้วภายหลังเสียง

ร ถูกกลืนหายไป เพราะฉะนั้นแทนที่จะออกเสียงเป็น จิง อย่างทุกวันนี้ อาจจะออกเสียงเป็น จะริง หรือ จริง ก็ได้

ที่ชวนให้ลองคิดเล่นอย่างนี้ ไม่ใช่จะให้ อุตริคิดเล่นอย่างเป็นไปไม่ได้ จริงอยู่ แม้หลักฐานที่ดิฉันค้นพบเกี่ยวกับคำนี้ จะยืนยันไม่ได้ว่าคำนี้ออกเสียงเป็น จะริงหรือจริงเพราะขณะนี้คนไทยถิ่นอื่นเขาก็ออกเสียงเป็น จิง หรือ จัง แล้วแต่ถิ่น ซึ่งใช้จำเพาะแต่คำว่า เสาไม้จิง คือ เสาต้น ตรงกันข้ามกับ เสาไม้โก้ง คือ เสา กลวง อันได้แก่ไม้กระบอกเป็นต้น กับคำว่า กินจิง คือ คนต้อตัน โง่ สมองทึบ ท่านนั้นก็ตามแต่ดิฉันก็มีคำอื่นที่ค้นพบอีกหลายคำ พอจะยืนยันให้น่าเชื่อว่าคำที่เราใช้อักษรควบกล้ำนั้น แท้ดั้งเดิมล้วนแต่เคยมีส่วนในการออกเสียงมา

^{*} เรื่องนี้เคยลงในวารสาร ภาษาและหนังสือ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๐๒) เป็นจดหมายตอบ ปัญหาผู้อ่านโดยผ่านทางสาราณียกร

*บรรจบ พันธุเมธา

อ.บ., อ.ม. (ภาษาไทย) จุฬาฯ
Ph.D. (B.H.U. India)
ศาสตราจารย์พิเศษ

แล้วทั้งสี่ ส่วนจะตั้งเดิมเพียงไรนั้น ยังไม่มี
ใครจะกำหนดได้

คำเหล่านี้ได้แก่คำ ควาย อยู่ หน้ำ
และ สร้อย ซึ่งไม่ว่าจะพิจารณาตามสมมติฐาน
ข้อใด ก็ชวนให้เชื่อว่า น่าจะเคยออกเสียงมาว่า
คะวาย อะหู่ หน้ำ และ สะร้อย ทั้งนี้เพราะ

คำว่าควาย ที่ชาวไทยใหญ่ในยูนนานออก
เสียงว่า ค่าย นั้น ไทยไทในญวนเหนือใช้คำว่า
ว้าย

ส่วนคำ อยู่ นั้น ชาวชานเหนือชานใต้
ออกเสียงเป็น อยู่ เหมือนกันหมด แต่ไทยเม
ไทยยูนนาน ตลอดจนไทยในอัสสัม ใช้ว่าอู่ แทน

คำ หน้ำ ที่ไม่ว่าถิ่นใดก็ใช้ว่า หน้ำเช่น
เดียวกัน ไทยย้อยใช้ว่า ห้ำ (ไม่ทราบว่าจะออก
เสียงอย่างไรแน่ เพราะพบในหนังสือเท่านั้น)

ที่น่าสนใจมาก ก็คือ คำ สร้อย ที่ออก
เสียงกันตามลุ่มน้ำมาว่า จ๊ะห้อย หรือชะห้อย
อธิบายว่าเป็นสร้อยระย้าประดับคอเจ้านางเมือง
มหาเทวี มีลักษณะเป็นสร้อยหลายสาย ยาว
บ้างสั้นบ้างรวบเข้าไว้ด้วยกัน และคงจะประดับ
เพชรด้วยจึงมักมากับคำว่า ส้อยแสง ที่แปลว่า
สร้อยเพชรเสมอ

สมมติฐานที่คิดค้นตั้งไว้พิจารณาคำเหล่านี้
ก็คือ คำเดิมเป็นคำควบกล้ำที่ออกเสียงพยัญ
ชนะทุกเสียงควบกันไป แล้วคนไทยแต่ละถิ่น
ต่างไปแยกเสียงพูดตามความถนัดของตน ถิ่น
หนึ่งจึงใช้พยัญชนะตัวหน้าเป็น ค่าย และอีก
ถิ่นหนึ่งใช้พยัญชนะตัวหลังเป็น ว้าย อยู่ กับ

อู่ หรือ หน้ำ กับ ห้ำ เป็นต้น ส่วนคำ จ๊ะ
ห้อย นั้น ก็ยืนยันให้เห็นชัดว่าคำว่า สร้อย
ของเราคงต้องออกเสียง ร ด้วยเป็นแน่ แต่ว่า
จะเป็นคำที่กร่อนมาจาก สายร้อย หรือจะเป็น
คำควบมาแต่ดั้งเดิม แล้วภายหลังมาแยกใช้
ในถิ่นต่าง ๆ เป็นคำคนละคำไปก็ไม่ทราบแน่
จึงปรากฏว่า ภาษาไทยใหญ่ในรัฐชาน ใช้คำ
ส้อย ในความว่า ร้อย เช่น ส้อยหมอก ส้อย
หมาก คือ ร้อยดอกไม้ ร้อยผลไม้ (โดยเฉพาะ
หมากจ๊อก ‘ส้ม’ ส้มของเขาเปลือกพองได้กลวง
จึงร้อยได้) แต่ในภาษาคำตี้กลับใช้ว่า ห้อย
ห้อยลึง แปลว่าพวงหนึ่งก็ได้ และถ้าจะเทียบ
ระบบเสียงสูงต่ำกันแล้ว ห้อย ก็คือร้อยนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ดิฉันจึงคิดว่า คำ จริง นี้ อาจ
จะแยกเสียงใช้ในถิ่นต่าง ๆ เป็น จิง หรือ ริง
ก็ได้ ถ้าสืบเสาะหาจริง ๆ อาจจะได้คำว่าถิ่นใด
ใช้คำอะไร หรือท้ายที่สุดอาจจะกลมกลืนเสียง
กลายเป็น จะริง หรือ จุริง ดังกล่าวแล้วข้าง
ต้นก็เป็นได้ หากได้เรื่องอย่างไร ดิฉันจะนำ
มาเล่าสู่กันฟังอีก

ป.ล. นึกขึ้นมาได้ถึงตอนหนึ่งในลิลิต
พระลอว่า “แม่ฟังคำพ่อว่า ใครเล่นบ่ขมเขาแม่
เดาใช้คำจริง พ่อคำนี้ยังอื่นไสร้ พระบอกจง จริง
ให้ แม่รู้เต็มใจ หนึ่งรา” คำจริง นั้น กูเหมือน
จะไม่มีใครออกเสียงเป็นอื่นนอกจาก จะริง
เพราะฉะนั้น คำ จริง ในวรรคต่อไปนั้น จะ
ไม่ควรออกเสียงเป็น จะริง บ้างหรืออย่างไร